

מנהיגי חינוך יקרים!

מספרים על יהודי שבא לרבו ובישר לו שנולדה לו בת. שאלו הרב: "וקידוש אתה עושה לרגל הולדתה?" וענהו שלא. שאלו: "ואם היית זוכה לכך אחרי עשרים שנה היית עושה קידוש?" ענהו: "בוודאי, קידוש מכובד עם דגים וכו'". אמר לו רבו: "א"כ עשה עכשיו קידוש גדול על שנולדה לך בת ושלא סבלת יסורים עשרים שנה".

מתוך כך ננסה להבין את מהלך ניסיון העקידה באור מחודש.

פרשת העקידה פותחת בפרק כב, א: "ויהי אחר הדברים האלה", וברש"י: "אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר: מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד וכו'".

אמנם כפי שכתב רש"י, מתברר שאצל אברהם כל השמחה בבן שנולד והסעודה שערך כל זאת לא לשם הנאתו האישית, אלא לצורך עבודת ה', והשמחה בכך שזכה למי שימשיך את דרכו בעבודה האלוקית. אך עדיין לא קבלנו תשובה לשאלה כיצד יתכן שלא הקריב קרבן תודה לה' על לידתו של יצחק? נראה לומר שהאיל שהוקרב תמורת יצחק הוא הקרבן תודה לה' שכלולה בו תודה על ההצלה אך יש בו גם תודה על הלידה כפי שנבאר להלן.

כאשר אברהם עומד בניסיון וניגש לקיים את ציווי ה':

(יא) "וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי מִלְאָךְ ה' מִן־הַשָּׁמַיִם... (יב) וַיֹּאמֶר אֶל־תִּשְׁלַח יְדָךְ אֶל־הַנֶּזֶר... כִּי עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי־יִרְא אֱלֹקִים אֶתָּה"

אברהם מוכתר בתואר ירא אלוקים אך עדיין לא מתברך.

רק אחרי- (יג) וַיִּשָּׂא אֲבִרְהָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה־אֵיל אֲחֵר נִצָּחַז בַּסֶּבֶךְ בְּקִרְגָיו וַיִּלָּךְ אֲבִרְהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ"

זוכה לברכה: (טו) "וַיִּקְרָא מִלְאָךְ ה' אֶל־אֲבִרְהָם שְׁנֵית מִן־הַשָּׁמַיִם: (יז) כִּי־בָרַךְ אֲבִרְכָךְ וכו'.

הברכה אינה רק שכר על העמידה בניסיון והנכונות להקריב, אלא על הקרבת הקורבן של האיל בפועל.

אך לכאורה מה הזכות הגדולה שבהקרבת קרבן זה שמכוחה יתברכו זרעו לדורות?

הגמ' במסכת תענית כותבת בעניין התפילה הנאמרת בתעניות: "מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה" ולא מבואר מהי תפילתו של אברהם. אפשר לומר שתפילתו היא מה שאמר "אלוקים יראה לו השה לעולה" וזכה שאכן מצא את האיל שהיה מוכן לכך מששת ימי בראשית. אלא שאברהם הרי רצה מצידו לקיים את ציווי ה' כלשונו ואפילו להקריב את יצחק עצמו?! לכן קשה לומר שתפילתו היתה למצוא תחליף לבנו שאותו יקריב על גבי המזבח. לכן נראה לפרש מהי תפילתו עפ"י מה שכתב רש"י כב, יג: "מהו תחת בנו, על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר: יהי רצון שתהא זו כאלו היא עשויה בבני, כאלו בני שחוט, כאלו דמו זרוק, כאלו הוא מופשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן".

האיל אינו סתם קרבן, אלא תמורתו של יצחק. מעתה זוכה אברהם להקריב איל כנגד קטרוג השטן, אך האיל הוא גם תחת בנו. הוא הודאה על לידת בנו ועל הצלתו. ואולי זו כוונת הפסוק "איל אחר" שהאיל הוא מענה ל"אחר הדברים" דבריו של שטן. אברהם זוכה להשלים את חובת ההודאה בקרבן המבטא תודה כפולה על לידת בנו והצלתו בקרבן הנחשב כהקרבת בנו. כל פעולה שעשה באיל היא תחת בנו ולכן כביכול עפרו

של יצחק צבור על גבי המזבח וזכות העקידה, שנחשב כאלו נתקיימה בפועל, עומדת לזרע אברהם ויצחק לדורות. נזכה להודות לה' על כל דבר ועניין. לא להודות רק על עצם העניין אלא גם על המציאות המאפשרת אותו.

אנו מודים לה' על הזכות להיות ממשיכי דרכו של אברהם אבינו עליו נאמר בתחילת הפרשה: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'" (בראשית יח, יט). והביאור בזה הוא, שמעשים טובים שעשה האדם עצמו אין הם מספיקים, אלא עיקר שבחו של האדם הוא כלפי העתיד, דהיינו במשנתו שהוא מעביר לזרעו אחריו. הקב"ה מעיד על אברהם: "כי ידעתיו" - בלשון עדות, שאכן יצוה את בניו ואת ביתו אחריו. רש"י: "כי ידעתיו" - לשון חיבה". זו חיבתו של אברהם אבינו, הענק שבענקים, אשר ציווה את בניו ואת ביתו אחריו ללכת בדרך ה'.
בברכת שבת שלום ומבורך

שושנה נגר
הלימוד לע"נ הרב אברהם יהושע צוקרמן זצ"ל